

Jan Muś

Pogłębianie integracji w ramach CEFTA

Sekretariat Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (CEFTA) poinformował o zacieśnieniu współpracy pomiędzy państwami członkowskimi, w skład których wchodzi państwa Bałkanów Zachodnich (WB6). Większa konkurencyjność i atrakcyjność regionu wpłynie korzystnie na wymianę handlową z państwami UE, szczególnie z Niemcami i Włochami, ale także z Rosją, Chinami i Turcją. Deklaracja o wzmocnieniu CEFTA stanowi wyraźny sygnał polityczny o dostosowaniu się WB6 do oczekiwań Komisji Europejskiej, przedstawionych w Planie Gospodarczym i Inwestycyjnym dla Bałkanów Zachodnich. Wyzwaniem pozostaje skuteczna implementacja przyjętych założeń.

10 listopada 2020 r. na wirtualnym szczycie Procesu Berlińskiego przywódcy Bałkanów Zachodnich zgodzili się zacieśniać współpracę gospodarczą w ramach CEFTA w zakresie przyjętego planu działania (ang. *Action Plan*). Jego celem jest zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności regionu oraz dalsza integracja z rynkiem UE. Inicjatywa ta wychodzi naprzeciw oczekiwaniom Komisji Europejskiej przedłożonym w opublikowanym niedawno Planie Gospodarczym i Inwestycyjnym dla Bałkanów Zachodnich (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 279](#)), który kładzie nacisk na rozwój więzi gospodarczych w regionie. Bałkany Zachodnie zamieszkałe są przez prawie 18 mln ludzi i jako takie stanowią dla regionalnych przedsiębiorców punkt odbicia do rynku UE. Eksperti CEFTA wskazują, że dalsza regionalna integracja gospodarcza może wygenerować dodatkowe 6,7% PKB.

Integracja regionalna. Przyjęty w Sofii plan działania określa kroki zmierzające docelowo do ustanowienia Wspólnego Rynku Regionalnego oraz Regionalnej Strefy Handlu. Priorytetem będzie rozwój gospodarki cyfrowej i przemysłu, a także stymulacja inwestycji i innowacji. Zgodnie z założeniami przywódców, CEFTA odgrywać będzie aktywną rolę w stworzeniu Regionalnej Strefy Handlu. Najbliższe działania to:

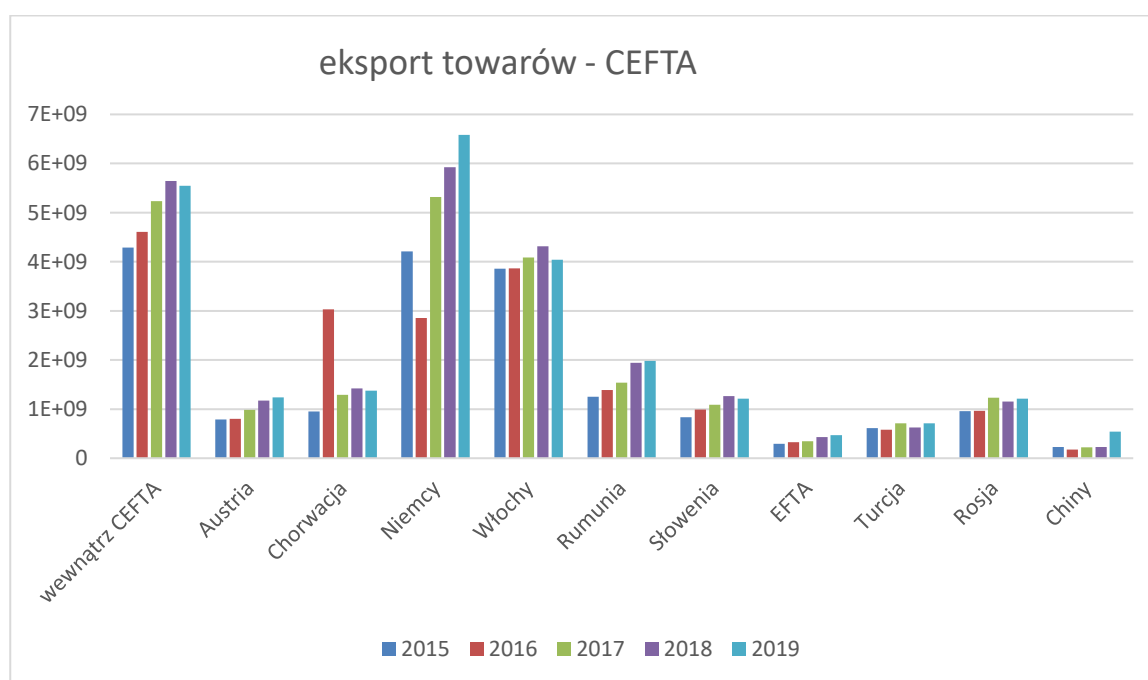
- Skrócenie czasu oczekiwania na przejściach granicznych o 30% poprzez wdrożenie zestawu środków obejmujących rozszerzenie systemu Zielonego Korytarza na przejścia graniczne z Unią Europejską oraz uproszczenie procedur i elektronicznej wymiany danych poprzez system SEED+
- Świadczenie usług kontrolnych 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu na przejściach w obrębie Zielonych Korytarzy
- Obniżenie kosztów i oszczędności czasu dzięki programom wzajemnego uznania, czyli ujednoczenia wymogów dotyczących dokumentacji
- Utworzenie regionalnego rynku e-commerce, który będzie dostępny głównie dla małych i średnich przedsiębiorstw
- Eliminacja barier pozataryfowych poprzez wdrożenie skutecznego systemu rozwiązywania sporów.

Wymienione elementy planu mają zatem na celu usunięcie przeszkód zakłócających integrację gospodarczą, przede wszystkim handel w regionie. Jego implementacja będzie więc miała pozytywny wpływ na wzrost obrotów handlowych w ramach CEFTA, a co za tym idzie – na wzmocnienie powiązań z UE.

Trendy handlowe w ramach CEFTA. Trendy ostatnich lat pokazują, że choć handel w krajach CEFTA wzrasta, to stale zwiększa się udział handlu z UE. Według oficjalnych statystyk CEFTA wartość towarów eksportowanych w ramach porozumienia, tzn. pomiędzy państwami WB6, spadła z 5,645 mld euro w 2018 r. do 5,547 mld euro rok później. Pozostałe kraje docelowe, przede wszystkim Niemcy i Chiny, zanotowały wzrost importu (r/r) z krajów CEFTA odpowiednio z 5,9 mld euro do 6,5 mld euro oraz z 229 mln euro do 543 mln euro. Wzrósł również eksport towarów do Austrii, Rumunii, EFTA, Turcji i Rosji. W tym samym czasie zmniejszył się eksport do Słowenii, Włoch

i Chorwacji, tradycyjnie najważniejszych regionalnych partnerów handlowych CEFTA. W perspektywie średnio-terminowej, tj. od 2015 r., trendy te są jeszcze bardziej widoczne (zob. wykres poniżej).

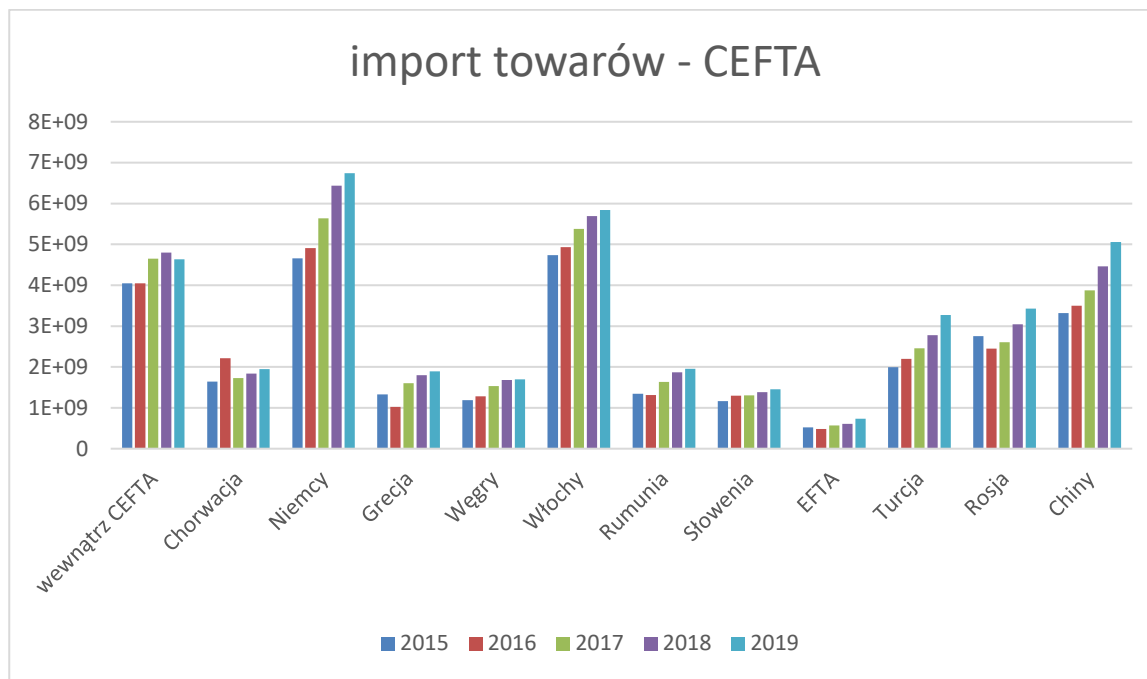
Udział eksportu wewnątrz CEFTA spadł pomiędzy 2015 a 2019 r. z 18 do 16%. W tym samym czasie wzrósł procentowy udział Niemiec i reszty UE (bez Włoch i Chorwacji) odpowiednio z 18 do 20% i z 34 do 39%. Ogólny udział eksportu CEFTA do UE zwiększył się w tym czasie z 73 do 75%, a jego wartość wzrosła z 16,981 mld euro w 2015 r. do 25,213 mld euro (48%) cztery lata później.

Opracowanie własne. Źródło: CEFTA.

Wartość importu wewnątrz CEFTA spadła z 4,795 mld euro w 2018 r. do 4,63 mld euro rok później. Ta część importu wzrosła jednak w perspektywie średnioterminowej – w 2015 r. jego wartość wynosiła bowiem 4,042 mld euro. Pozostałe kraje partnerskie CEFTA odnotowały wzrost zarówno r/r, jak i w perspektywie 5 lat w porównaniu z 2015 r.

Dynamika importu krajów CEFTA w latach 2015-2019 wykazuje podobne tendencje jak eksport. Udział importu wewnątrz CEFTA spadł z 11 do 9%, a z Włoch o 2 p.p. – do 11% w 2019 r. Tymczasem import z Niemiec wzrósł z 12 do 13%, udział importu z Chorwacji pozostał na tym samym poziomie 4%, a import z pozostałych krajów UE wzrósł z 36 do 40%. Udział importu z Turcji i Chin również nieznacznie wzrósł o 1 p.p., odpowiednio do 6 i 10%.

Opracowanie własne. Źródło: CEFTA.

Analiza danych dotyczących handlu zagranicznego z ostatnich czterech lat pokazuje wyraźny wzrost znaczenia Unii Europejskiej. Najważniejszymi partnerami handlowymi CEFTA są Niemcy i Włochy. Podobną dynamikę pokazuje też handel z Chinami, Rosją i Turcją. Handel w ramach CEFTA generalnie wykazuje tendencję wzrostową, choć jego udział procentowy spada. Można oczekiwać, że korzyści z wprowadzenia w życie planu będą proporcjonalne do udziału w handlu CEFTA.

Największym beneficjentem CEFTA pozostaje Serbia, która odnotowuje wyraźną nadwyżkę handlową w wysokości ponad 2 mld euro rocznie i to pomimo prawie dwuletniego embarga nałożonego przez Kosowo na produkty serbskie, w wyniku którego Serbia straciła ok. 0,5 mld euro. Eksport serbski na rynki CEFTA wzrósł z 2,61 mld euro w 2015 r. do 3,05 mld euro w 2019 r., podczas gdy import wzrósł tylko z 689 mln euro w 2015 r. do 978 mln euro w 2019 r. Państwa CEFTA pozostają również drugim po Niemczech największym partnerem handlowym Serbii.

Inne państwa członkowskie Porozumienia także przychylnie oceniają integrację regionalną. Widzą w niej możliwość ekspansji gospodarczej oraz poprawy politycznego wizerunku, tak w kraju, jak i za granicą.

Przeszkody i wyzwania. Powodzenie nowej inicjatywy jest zagrożone przez ograniczenia administracyjne i biurokratyczne, a także brak politycznej woli i energii do kontynuacji tego typu przedsięwzięć. CEFTA jest jedną z wielu inicjatyw integracyjnych (obok np. mini Schengen lub Wspólnoty Transportowej), które napotykają tego typu przeszkody. Największą motywacją dla przywódców poszczególnych państw stanowi możliwość zaprezentowania się na arenie międzynarodowej oraz stosunkowo niski wysiłek regulacyjno-legislacyjny. Rozwiązanie problemu nadmiernych obciążeń biurokratycznych na granicach wewnątrz CEFTA jest więc dla nich kosztowne, a co za tym idzie – mało opłacalne.

Technicznie największym problemem pozostaje brak możliwości koordynacji działań poszczególnych państw w celu integracji gospodarczej regionu. Plany i działania są podporządkowane kalendarzowi politycznemu oraz ograniczone przez wspomniane wyżej utrudnienia administracyjne. W związku z tym wysiłek regulacyjny jedne-

go państwa nie przyniesie spodziewanych korzyści (rozwój handlu), jeśli podobne działania nie będą przeprowadzone w innym państwie lub państwach CEFTA.

Dodatkowo region WB6 w dalszym ciągu trafi wiele zasadniczych konfliktów politycznych – czego najbardziej dobitnym przykładem jest spór Kosowa i Serbii – co utrudnia rozwój współpracy gospodarczej w regionie. Przeciwnikiem pogłębiania współpracy w ramach CEFTA jest Kosowo, które stanowi rynek zbytu dla produktów regionalnych, odnotowując istotny deficyt handlowy. Wartość kosowskiego eksportu na rynku CEFTA wyniosła 165 mln euro, podczas gdy wartość kosowskiego importu z państw CEFTA – 503 mln euro.

Wnioski. Dalsza integracja gospodarcza regionu w ramach CEFTA przyniesie pozytywne skutki poprzez zbliżenie polityczne i instytucjonalne WB6 do Unii Europejskiej. Przyjęcie planu stanowi bowiem ważny i pozytywny sygnał o woli współpracy gospodarczej w regionie oraz dostosowaniu się do trendów wyznaczanych przez Unię Europejską. CEFTA i rozwijane wokół niej inicjatywy zbliżają także programowo państwa WB6 do Polski i Inicjatywy Trójmorza. Rozwijanie alternatywnych do linii centrum-peryferie dróg handlowych będzie miało z pewnością pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy regionu i jego postrzeganie przez inwestorów zagranicznych. Z perspektywy gospodarczej najważniejszymi beneficjentami nowego planu będą Niemcy i Włochy, ponadto także inne zaangażowane w regionie WB6 państwa UE (Austria, Chorwacja, Rumunia, Słowenia) oraz Chiny.